

ФОНДОВИЙ РИНОК ЯК ВАЖЛИВИЙ СЕГМЕНТ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РИНКУ УКРАЇНИ: ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ, МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСУВАННЯ ЙОГО РОЗВИТКУ

ст. викладач Іваненко А.П., студент Романцова Ю.С.

В усіх країнах світу фондові ринки (ФР) виконують наступні головні функції: а) акумулюють заощадження суб'єктів економіки (резидентів та нерезидентів), перетворюючи їх на капітальний ресурс економіки; б) сприяють оперативному переливу цих капіталів у найбільш ефективні та перспективні галузі економіки, створюючи передумови для самооптимізації (передусім структурної) економічної системи, в тому числі і через механізми злиття та поглинання; в) сприяють інтеграції національних економік у світогосподарчий розподіл праці, що в свою чергу стимулює приплив прямих, непрямих та портфельних інвестицій і багато ін.

Що стосується України, то вона не має того ефективного ФР, на якому підприємства можуть отримати необхідні ресурси для розвитку, інвестори – вкласти кошти для забезпечення передбаченого прибутку, а професійні учасники ринку надійно та професійно їх обслуговувати, з чого витікає, що ФР України, у його теперішньому стані, не тільки не виконує головної своєї функції – каталізатора розвитку економіки, а навіть вже починає гальмувати ці процеси. Єдина функція ФР України, яку він зараз обслуговує, полягає у приватизації держмайна. Проте і вона, якщо проаналізувати звіти ФДМУ, виконується, м'яко кажучи, не зовсім задовільно. Причина всього сказаного – нерозвиненість вітчизняного ФР (законодавча, структурна, технологічна, інструментальна).

ФР в Україні є майже повністю позабіржовий, розірваний на окремі регіональні шматки, у структурі якого лише невелика частина обсягів припадає на організаційно оформлений ринок, зокрема ПФТС, яка не є інтегрована у депозитарну систему й не має клірингового банку, що значно обмежує і її можливості.

В результаті, вітчизняний ФР є недосконалим, непрозорим, непривабливим, а отже, його можливості є вкрай обмеженими.

За Законом України "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні" (ст.2), держава бере на себе обов'язки по створенню умов для ефективною мобілізації та розміщення учасниками ФР фінансових ресурсів з урахуванням інтересів суспільства та ін., пов'язане із створенням цивілізованого, прозорого, відкритого ФР та інтеграції його у світовий ФР. Згідно з цим, державі доцільно взяти на себе головний тягар вирішення наступних стратегічно важливих для становлення вітчизняного ФР завдань.

1. Створення якісної загальнонаціональної базової електронної інфраструктури, передусім Internet-середовища, у якому зможуть інтегруватися і працювати у режимі реального часу усі учасники ФР України – депозитарії, зберігачі, реєстратори, фондові біржі та торговельно-інформаційні системи (ТІС), інвестиційні компанії і фонди, брокерські контори, банки та ін. Можливість роботи операторів ФР на ньому у режимі реального часу повинна значно поживавити ситуацію на вітчизняному ФР, бо нарешті надасть можливість емітентам цінних паперів (ЦП) і операторам ФР почати працювати з найбільш перспективними ЦП для ризикованого українського ФР – фондовими деривативами, для яких вже існує відповідна законодавча база.

2. Задля створення ефективно функціонуючого загальнонаціонального біржового сегменту ФР, надання допомоги (передусім фінансової) регіональним фондовим біржам (ФБ) у створенні систем електронних торгів з можливістю проведення таких торгів з віддалених терміналів у режимі реального часу (зараз таку систему має лише Українська ФБ).

3. Надання допомоги суб'єктам ФР, що організують торги на своїх сегментах ФР, у запровадженні розрахунків за схемою: "поставка проти оплати" (DVP), яка дозволить: а) гарантувати виконання угоди; б) збільшити коло контрагентів (можна буде укласти угоди навіть з невідомими контрагентами, оскільки виконання угоди буде гарантоване); в) зменшити витрати на трансакцію; г) прискорити час виконання угоди (угода зможе бути виконана в день укладання).

4. Закінчити створення кліринго-розрахункового центру та встановити кореспондентські відносини Національного Депозитарію України з депозитаріями ін. країн і укласти з ними угоди щодо обслуговування розміщення та продажу за межами України ЦП українських емітентів або похідних документів, у тому числі американських та глобальних депозитарних розписок.

5. З метою якнайширшого залучення самого важливого інвестора – внутрішнього (населення) до роботи на ФР, на базі Національної мережі аукціонних центрів (НМАЦ) (колишня Національна мережа центрів сертифікатних аукціонів), з використанням можливостей Internet, створити умови для роботи населення на ФР в режимі реального часу, консультування та інформування населення стосовно питань, пов'язаних з ФР тощо.

Фінансуватися ці заходи можуть з наступних джерел: а) бюджетне фінансування; б) внески інституційних учасників ФР; в) за кошти мобілізовані шляхом розміщення цільових облігацій під гарантії держави серед юридичних та фізичних осіб; а) закордонні кредити, гранти тощо. З урахуванням того, що як ФР, так і Internet є безстроковими високоприбутковими проектами, такі облігації доцільно було б робити купонними, безстроковими. Проблем з їхнім розміщенням не передбачається.